Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
JULIANE KOKOTT
od 7. svibnja 2020.[1]

Predmet C-223/19

YS
protiv
NK

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Landesgericht Wiener Neustadt (Zemaljski sud u Bečkom Novom Mjestu, Austrija))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Jednako postupanje prema muškarcima i ženama u području plaća i socijalne sigurnosti – Direktiva 2006/54/EZ – Strukovno mirovinsko osiguranje – Povlaštene mirovine – Strukovne mirovine u obliku poslodavčeva izravnog definiranog davanja – Zadržavanje mirovinskog doprinosa – Nepovećanje povlaštenih mirovina – Neizravna diskriminacija muškaraca – Direktiva 2000/78/EZ – Diskriminacija na temelju dobi – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Članak 20. – Članak 21. – Zabrana diskriminacije na temelju spola, imovine i dobi”

I. Uvod

1. Jesu li u usporedbi sa ženama, koje u prosjeku primaju znatno niže mirovine, muškarci kao primarni korisnici osobito visokih mirovina posredno diskriminirani na temelju nacionalnog propisa kojim je, među ostalim, uveden doprinos na osobito visoke „povlaštene mirovine” radi osiguranja troška mirovina?

2. To je središnje pitanje koje je predmet ovog zahtjeva za prethodnu odluku.

3. Kako bi se osiguralo dugoročno financiranje mirovinskih prava austrijski je zakonodavac od kraja devedesetih godina 20. stoljeća proveo različite reforme. Pri tome na javni novčani tok mogu, pored obveznog mirovinskog osiguranja i mirovina službenika, posredno utjecati i sporazumi o strukovnim mirovinama u obliku takozvanih izravnih definiranih davanja poduzeća pod državnom kontrolom. Naime, time se poduzeće izravno obvezuje mjesečno isplaćivati korisniku unaprijed utvrđen iznos nakon odlaska u mirovinu. Stoga osobito visoke obveze javnih poduzeća utječu preko manjih isplata njihovim udjeličarima i na prihode javne riznice.

4. Tužitelj u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: tužitelj) prima takvu strukovnu mirovinu u obliku izravnog definiranog davanja poduzeća u kojem država ima većinski udjel. S jedne strane, njegov bivši poslodavac od 2015. sada zadržava od njegove strukovne mirovine takozvani mirovinski doprinos. S druge je strane, u okviru prilagodbe mirovina iz 2018., poduzećima pod državnom kontrolom zabranjeno provoditi ugovorno utvrđeno godišnje povećanje tih strukovnih mirovina ako korisnikov ukupni dohodak od mirovine premašuje određeni iznos.

1 Izvorni jezik: njemački

5. Budući da su opisanim pravilima pogođeni više muškarci nego žene i više stari nego mladi ljudi, tužitelj ih smatra diskriminirajućima i stoga suprotnima pravu Unije. Sud će stoga u ovom postupku morati razjasniti protive li se takva nacionalna pravila direktivama o zabrani diskriminacije i odredbama Povelje, a osobito njezinim člancima 20. i 21.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Direktiva 2000/78/EZ

6. Iz članka 1. Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja (u daljnjem tekstu: Direktiva 2000/78)[2] proizlazi da je njezina svrha utvrditi opći okvir za borbu protiv diskriminacije „na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije”.

7. Članak 3. stavak 1. te direktive određuje njezino područje primjene na sljedeći način:

„1. U granicama nadležnosti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, bilo u javnom ili privatnom sektoru, uključujući javna tijela, u odnosu na:

[…]

(c) zapošljavanje i uvjete rada, uključujući otkaze i plaće; […]”.

2. Direktiva 2006/54/EZ

8. Iz članka 1. Direktive 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada (preinaka) (u daljnjem tekstu: Direktiva 2006/54)[3] proizlazi da ona sadržava, među ostalim, odredbe u odnosu na „radne uvjete, uključujući plaću” i „sustave strukovnog socijalnog osiguranja”.

9. Članak 2. te direktive određuje:

„1. Za potrebe ove Direktive:

(a) ‚izravna diskriminacija’ postoji ako osoba zbog svoga spola ima nepovoljniji tretman nego što ga ima ili [ga je imala odnosno] bi ga imala druga osoba u usporedivoj situaciji;

(b) ‚neizravna diskriminacija’ postoji ako prividno neutralna odredba, kriterij ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj osobe jednog spola u odnosu na osobe drugog spola, osim ako je ta odredba, kriterij odnosno postupak objektivno opravdan legitimnim ciljem i ako su sredstva za postizanje tog cilja primjerena i nužna;

[…]

2 SL 2000., L 303, str. 16. (SL posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 69. i ispravak SL 2020., L 63., str. 9.)

3 SL 2006., L 204, str. 23. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 246. i ispravci SL 2017., L 162, str. 56. i SL 2019, L 191, str. 45.)

(e) ‚plaća' je uobičajena osnovna ili najniža nadnica ili plaća odnosno bilo koja druga naknada, bilo u novcu ili u naravi, koju radnik/radnica prima od poslodavca, bilo izravno ili neizravno, u vezi s radnim odnosom;

(f) ‚sustavi strukovnog socijalnog osiguranja' su sustavi koji nisu uređeni Direktivom Vijeća 79/7/EEZ od 19. prosinca 1978. o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u području socijalne sigurnosti, čija je svrha osigurati davanja radnicima određenog poduzeća ili grupe poduzeća, grane djelatnosti, zanimanja ili grupe zanimanja, bilo da se radi o zaposlenicima ili samozaposlenima, kojima se nadopunjuju ili zamjenjuju davanja na temelju zakonskih sustava socijalnog osiguranja, bez obzira je li članstvo u tim sustavima obvezatno ili dobrovoljno."

10. Članak 4. Direktive 2006/54 predviđa:

„Uklanja se svaka izravna i neizravna diskriminacija na temelju spola s obzirom na sve aspekte i uvjete nagrađivanja za isti rad odnosno rad kojemu je pripisana jednaka vrijednost.

Osobito ako se za određivanje plaće koristi sustav klasifikacije radnih mjesta, on se mora temeljiti na istim kriterijima za muškarce i žene i biti sastavljen tako da isključuje svaku diskriminaciju na temelju spola."

11. Članak 5. Direktive 2006/54 glasi:

„Ne dovodeći u pitanje članak 4., zabranjuje se izravna ili neizravna diskriminacija na temelju spola u sustavima strukovnog socijalnog osiguranja, posebno s obzirom na:

[…]

(c) obračun davanja, uključujući dopunska davanja koja se isplaćuju za bračnog druga i uzdržavane članove obitelji te uvjete kojima je uređeno trajanje i zadržavanje prava na davanja."

B. Nacionalno pravo

1. Zakon o strukovnim mirovinama

12. Strukovno mirovinsko osiguranje uređeno je u Austriji Betriebspensionengesetzom (Zakon o strukovnim mirovinama, u daljnjem tekstu: BPG) [4].

13. U skladu s člankom 1. stavkom 1. BPG-a isti se primjenjuje na definirana davanja koja poslodavac pruža radniku u okviru privatnopravnog radnog odnosa radi dopune obveznog mirovinskog osiguranja.

14. Pod naslovom „Vrste definiranih davanja" članak 2. BPG-a predviđa:

„Definirana davanja u smislu članka 1. stavka 1. su obveze poslodavca iz jednostranih izjava, pojedinačnih sporazuma ili odredaba kolektivnog ugovora, da

1. plaća doprinose za mirovinski fond ili instituciju u smislu članka 5. točke 4 Pensionskassengesetza (Zakon o mirovinskim fondovima) u korist radnika i osoba koje ga nadžive; […]

2. isplati davanja neposredno radniku i osobama koje ga nadžive (izravno definirano davanje);

4 BGBl. br. 282/1990

3. isplati premije za životno osiguranje koje je sklopljeno u korist radnika i osoba koje ga nadžive."

2. Propisi o zadržavanju mirovinskih doprinosa

15. Zadržavanje mirovinskih doprinosa čini osnovu za Sonderpensionenbegrenzungsgesetz (Zakon o ograničavanju povlaštenih mirovina, u daljnjem tekstu: SpBegrG)[5] od 1. siječnja 2015. Kao opsežna skupna novela on je izmijenio različite savezne zakone, među kojima i Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäre (Savezni ustavni zakon o ograničavanju plaća javnih službenika, u daljnjem tekstu: BezBegrBVG)[6]. Njime je predviđeno uvođenje gornjih granica za primitke određenih saveznih dužnosnika i javnih službenika. Osim toga, njime je savezni zakonodavac ovlašten za uvođenje mirovinskih doprinosa na starosne mirovine i naknade tih dužnosnika kao i na izravna definirana davanja bivših radnika pravnih subjekata koji podliježu nadzoru Revizorskog suda ako ti primici ili prava prekoračuju određenu gornju granicu. Članak 10. stavak 6. BezBegrBVG-a ovlašćuje zemaljskog zakonodavca da takav mirovinski doprinos uvede na razini zemlje.

16. Na temelju tog ovlaštenja savezna zemlja Donja Austrija unijela je članak 24.a u Niederösterreichischen Landes- und Gemeindebezügegesetzes (Zakon Donje Austrije o plaćama zemaljskih i općinskih službenika (u daljnjem tekstu: NÖ Landes- und GemeindebezügeG))[7]. Ta odredba glasi:

„1. Osobe koje ostvaruju pravo na starosne mirovine i naknade proizašle iz definiranih davanja

a. pravnih subjekata koji su osnovani na temelju zakona savezne zemlje,

b. pravnih subjekata koji zbog većinskog udjela ili izvršavanja stvarne kontrole na temelju financijskih, gospodarskih ili organizacijskih mjera savezne zemlje Donje Austrije, jedne ili više općina odnosno saveza općina savezne zemlje Donje Austrije podliježu nadzoru Rechnungshofa (Revizorski sud),

moraju plaćati mirovinski doprinos za onaj udio koji premašuje iznos najviše mjesečne osnovice za doprinose u skladu s člankom 45. [ASGV-a]. Ovo važi i za isplate na temelju povlaštenih primanja.

2. Mirovinski doprinos zadržava tijelo nadležno za njihovu isplatu te ih prosljeđuje pravnom subjektu koji je osnovan zakonom savezne zemlje ili poduzeću koje je uplaćivalo doprinose iz kojih se isplaćuju starosne mirovine ili naknade.

3. Mirovinski doprinos iznosi

1. 5 % za onaj dio koji prelazi 100 % najviše mjesečne osnovice za doprinose, ali ne iznosi više od 150 %,

2. 10 % za onaj dio koji prelazi 150 % najviše mjesečne osnovice za doprinose, ali ne iznosi više od 200 %,

3. 20 % za onaj dio koji prelazi 200 % najviše mjesečne osnovice za doprinose, ali ne iznosi više od 300 %, i

4. 25 % za onaj dio koji prelazi 300 % najviše mjesečne osnovice za doprinose."

5 BGBl. I br. 46/2014

6 BGBl. I br. 64/1997

7 LGBl. 0032-14

17. Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da pod pojam „definirano davanje" u članku 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a potpadaju samo izravna definiranja davanja u smislu članka 2. točke 2. BPG-a. Naime, samo su ta izravna definirana davanja obuhvaćena člankom 1. SpBegrG-a i time pravnom osnovom iz članka 10. stavka 6. BezBegrBVG-a [8].

3. Propisi o ograničenju povećanja mirovina

18. Prema člancima 108.f i 108.h (Općí zakon o socijalnom osiguranju, u daljnjem tekstu: ASVG) [9] doprinosi za obvezno mirovinsko osiguranje prilagođavaju se kretanju potrošačkih cijena na temelju takozvanog faktora prilagodbe.

19. Za kalendarsku godinu 2018. taj je mehanizam prilagodbe izmijenjen Pensionsanpassungsgesetzom (Zakon o prilagodbi mirovina iz 2018., u daljnjem tekstu: PAG 2018) [10]. Konkretno, PAG-om 2018 unesen je čl. 711. u ASVG, koji predviđa sljedeće postupno povećanje mirovina:

„1. Odstupajući od članka 108.h stavka 1. prve rečenice i stavka 2., povećanje mirovina za kalendarsku godinu 2018. ne provodi se putem faktora prilagodbe, nego na sljedeći način:

Ukupni dohodak od mirovine (stavak 2.) povećava se

1. ako ne iznosi više od 1500 € mjesečno, za 2,2 %;

2. ako mjesečno iznosi više od 1500 € i ne prelazi 2000 €, za 33 €;

3. ako mjesečno iznosi više od 2000 € i ne prelazi 3355 €, za 1,6 %;

4. ako mjesečno iznosi više od 3355 € i ne prelazi 4980 €, za postotak koji se između navedenih vrijednosti linearno smanjuje s 1,6 % na 0 %.

Do povećanja ne dolazi ako ukupni dohodak od mirovine iznosi više od 4980 € mjesečno.

2. Ukupni dohodak od mirovine osobe je zbroj svih njezinih mirovina iz obveznog mirovinskog osiguranja na koje je postojalo pravo prema propisima koji su važili na dan 31. prosinca 2017. […] Dijelom ukupnog dohotka od mirovine smatraju se i sva davanja obuhvaćena [SpBegrG-om] ako osoba koja je korisnik mirovine na to ima pravo na dan 31. prosinca 2017.

[…]

6. […] (ustavna odredba) Prilagodba za kalendarsku godinu 2018. onih davanja koja su obuhvaćena [SpBegrG-om], ne smije prekoračiti povećanje prema stavku 1. uzimajući u obzir ukupni dohodak od mirovine (stavak 2.)."

III. Činjenično stanje i prethodni postupak

20. Tužitelj je bivši radnik NK-a, tuženika u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: tuženik). Tuženik je dioničko društvo čije su dionice uvrštene na burzu i u kojemu savezna zemlja Donja Austrija ima većinski udio od 51 %.

8 Vidjeti ErlRV 140 BlgNR 25. GP, str. 2.

9 BGBl. br. 189/1955

10 BGBl. I br. 151/2017

21. Dana 2. ožujka 1992. tužitelj je za vrijeme svojeg radnog odnosa sklopio s tuženikom ugovor o mirovini koji sadržava izravno definirano davanje. Pod time treba smatrati jednostranu obvezu poslodavca da nakon prestanka radnog odnosa tužitelju izravno isplaćuje strukovnu mirovinu u određenom iznosu koja se financira iz pričuva poduzeća. Tužiteljev ugovor sadržava, osim toga, takozvanu klauzulu o osiguranju vrijednosti prema kojoj se iznosi koje treba godišnje isplatiti povećavaju za isti postotak za koji rastu plaće odnosne najviše kategorije radnih mjesta prema kolektivnom ugovoru koji važi za tuženikove zaposlenike.

22. Tuženik je u mirovini od 1. travnja 2010. i po toj osnovi prima različita mirovinska davanja. Tuženik mu isplaćuje, među ostalim, strukovnu mirovinu od 17. prosinca 2010. na temelju njihova izravnog definiranog davanja od 2. ožujka 1992.

23. Od 1. siječnja 2015. tuženik zadržava dio toga kao mirovinski doprinos prema članku 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a.

24. Usto tuženik nije iznos koji treba isplatiti povisio u 2018. prema klauzuli o osiguranju vrijednosti jer se na njega odnose pravila iz PAG-a 2018, a osobito novi članak 711. stavak 6. ASVG-a, prema kojem se određena mirovinska prava ne povećavaju ako ukupni dohodak osobe od mirovine premašuje iznos od 4980 eura.

25. Tužitelj se u glavnom postupku protivi zadržavanju mirovinskih doprinosa i neprilagodbi svoje strukovne mirovine u 2018. U bitnome navodi da ga nacionalna pravila, na kojima se obje mjere zasnivaju, diskriminiraju na temelju njegova spola, dobi i imovine te su u proturječju s direktivama o jednakom postupanju i Poveljom Europske unije o temeljnim pravima. Naime, ta su pravila dovela prije svega do smanjenja osobito visokih mirovinskih primanja iz postojećih ugovora i odnose se znatno više na muškarce nego na žene.

26. S obzirom na to je Landesgericht Wiener Neustadt (Zemaljski sud u Bečkom Novom Mjestu), pred kojim se spor vodi, odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„1. Obuhvaća li područje primjene [Direktive 79/7/EEZ[11]] i/ili [Direktive 2006/54] propise države članice ako ti propisi dovode do toga da prijašnji poslodavac znatno većem broju muškaraca koji imaju pravo na strukovnu mirovinu nego žena koje imaju pravo na strukovnu mirovinu ne mora isplatiti određene novčane iznose te strukovne mirovine i da taj poslodavac njima može slobodno raspolagati te jesu li takvi propisi diskriminirajući u smislu tih direktiva?

2. Obuhvaća li područje primjene [Direktive 2000/78] propise države članice kojima se provodi diskriminacija na temelju dobi jer se njima financijski opterećuju isključivo starije osobe koje na temelju privatnog prava imaju pravo na strukovnu mirovinu dogovorenu u obliku izravnih definiranih davanja, dok se mlađe i mlade osobe koje su sklopile ugovore o strukovnim mirovinama financijski ne opterećuje?

3. Primjenjuju li se na strukovne mirovine odredbe [Povelje], osobito načela nediskriminacije iz članaka 20. i 21., i u slučajevima u kojima se odredbama države članice ne provodi diskriminacija na način na koji se ona zabranjuje [direktivama 79/7, 2000/78 i 2006/54]?

4. Treba li članak 20. i sljedeće članke [Povelje] tumačiti na način da im se protive odredbe države članice kojima se provodi pravo Unije u smislu članka 51. [Povelje] i kojima se osobe koje na temelju privatnog prava imaju pravo na strukovnu mirovinu diskriminira na temelju spola, dobi,

11 Direktiva Vijeća od 19. prosinca 1978. o postupnoj provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti (SL 1979., L 6/24, str. 186.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 3., str. 7., u daljnjem tekstu: Direktiva 79/7)

imovine ili drugih razloga, kao na primjer na temelju vlasničkih odnosa u kojima se trenutačno nalazi njihov prijašnji poslodavac, u odnosu na druge osobe koje imaju pravo na strukovnu mirovinu i zabranjuje li se [Poveljom] takva diskriminacija?

5. Provodi li se nacionalnim propisima, kojima se na financijska davanja prema njihovim prijašnjim poslodavcima obvezuje samo malu skupinu osoba koje na temelju ugovora imaju pravo na strukovnu mirovinu u obliku izravnih definiranih davanja, diskriminacija na temelju imovine u smislu članka 21. [Povelje] ako se tim propisima obuhvaćaju samo osobe s višim strukovnim mirovinama?

6. Treba li članak 17. [Povelje] tumačiti na način da mu se protive propisi države članice kojima se zakonom predviđa izravno zadiranje, u smislu oduzimanja bez odštete, u ugovor sklopljen između dvoje pojedinaca o strukovnoj mirovini u obliku izravnih definiranih davanja na teret bivšeg zaposlenika u poduzeću koje je osiguralo isplatu strukovne mirovine i koje se ne nalazi u gospodarskim poteškoćama?

7. Predstavlja li zakonom utvrđena obveza prijašnjeg poslodavca da osobi koja ima pravo na strukovnu mirovinu ne isplati dijelove dogovorene naknade (dogovorene strukovne mirovine), u smislu povrede slobode ugovaranja, zadiranje u poslodavčevo pravo vlasništva?

8. Treba li članak 47. [Povelje] tumačiti na način da mu se protive propisi države članice kojima se provodi izravno oduzimanje u skladu sa zakonom i u kojima se ne predviđa nikakva druga mogućnost za sprečavanje oduzimanja, osim da se protiv osobe koja ima korist od oduzimanja (prijašnjeg poslodavca i dužnika iz ugovora o mirovini) pokrene postupak za naknadu štete i povrat oduzetog novčanog iznosa?"

27. U postupku pred Sudom pisano su se očitovali tužitelj, Republika Austrija i Europska komisija. Te su stranke i tuženik bili zastupljeni na raspravi održanoj 22. siječnja 2020.

IV. Pravna ocjena

28. U središtu ovog prethodnog postupka nalaze se dva nacionalna pravila koja utječu na visinu strukovne mirovine što je na temelju takozvanog izravnog definiranog davanja tužitelj prima od svojeg poslodavca koji je poduzeće pod državnom kontrolom.

29. Do uvođenja strukovnog mirovinskog fonda 1. srpnja 1990. takva su izravna definirana davanja bila uobičajen oblik strukovnog mirovinskog osiguranja u Austriji. Pri tome se poslodavac obvezuje da nakon odlaska u mirovinu radniku mjesečno isplaćuje određeni iznos. Radnici na vodećim položajima mogli su time često postići osobito isplative sporazume o strukovnim mirovinama. U međuvremenu je većina poslodavaca prešla na to da tijekom radnog odnosa mjesečno uplaćuje u strukovni mirovinski fond ili u životno osiguranje.

30. S jedne strane, od 2015. se od strukovnih mirovina poput tužiteljeve, a čiji iznos premašuje određenu granicu, sada zadržava takozvani mirovinski doprinos. S druge strane, tužiteljeva strukovna mirovina za 2018. nije bila povećana suprotno klauzuli o osiguranju vrijednosti jer njegova ukupna mirovina – u koju pored zakonske mirovine spadaju i izravna definirana davanja poduzeća pod državnom kontrolom – premašuje granicu od 4980 eura.

31. Prema navodima suda koji je uputio zahtjev, statistički gledano ta pravila pogađaju više muškarce nego žene, više stare nego mlade i više imućnije nego siromašnije ljude. Stoga se postavlja pitanje jesu li ta pravila u skladu sa zabranama (neizravne) diskriminacije na temelju spola i dobi koje su sadržane u direktivama 79/7, 2000/78 i 2006/54. Osim toga, on razmatra povrede članaka 17., 20., 21. i 47. Povelje.

32. Konkretno, sud koji je uputio zahtjev želi svojim prvim dvama pitanjima u bitnome saznati jesu li navedene direktive primjenjive (o tome u točki A.) i predstavljaju li nacionalna pravila neizravnu diskriminaciju na temelju spola (o tome u točki B.) ili dobi (o tome u točki C.). Osim toga, on postavlja pitanje o primjenjivosti Povelje u glavnom postupku i u slučaju potvrdnog odgovora o tumačenju gore navedenih temeljnih prava s obzirom na sporna pravila (o tome u točki D.).

A. Područje primjene direktiva 79/7, 2000/78 i 2006/54 (prvi dio prvog i drugog prethodnog pitanja)

33. Prvim dijelom svojih prvih dvaju pitanja, koja prethodno treba zajedno ispitati, sud koji je uputio zahtjev želi znati spadaju li pravila poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku u područje primjene direktiva 79/7, 2000/78 i 2006/54.

34. Što se tiče Direktive 79/7, iz njezina članka 3. stavka 1. točke (a) proizlazi da se ona primjenjuje samo na *zakonske sustave*[12]. Odredbe članka 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članka 711. stavka 6. ASVG-a, koje su sporne u glavnom postupku, odnose se pak na definirana davanja koja su ugovorne naravi kako proizlazi iz pravne definicije u članku 1. stavku 1. BPG-a.

35. Takve strukovne mirovine spadaju u područje primjene direktiva 2000/78 i 2006/54.

36. Naime, one kao ugovorne obveze, čija se svrha sastoji, među ostalim, od toga da zaposlenicima poduzeća zajamči dodatna prava povrh obveznog mirovinskog osiguranja, predstavljaju sustav strukovnog socijalnog osiguranja u smislu članka 1. stavka 2. točke (c) Direktive 2006/54. Osim toga, prema ustaljenoj sudskoj praksi strukovne mirovine potpadaju pod pojam plaće iz članka 3. stavka 1. točke (c) Direktive 2000/78 i članka 1. stavka 2. točke (b) Direktive 2006/54[13].

37. Prema stajalištu austrijske vlade sporne odredbe ipak ne bi trebale spadati u područje primjene tih direktiva jer su one određena vrsta posebnog poreza na mirovine u osobito visokim iznosima. Ta vlada se pri tome oslanja na presudu Suda u predmetu C. u kojoj je on odlučio da uvođenje dodatnog poreza na primitke od starosne mirovine od određenog iznosa zbog nepostojanja veze s ugovorom o radu ne spada u područje primjene direktiva[14].

38. Nasuprot tome valja, kao prvo, iznijeti da je u predmetu C. Sud pošao od toga da se naplata poreza ne tiče pitanja prema kojim pojedinostima ili uvjetima treba odrediti iznos primanja koja radnik prima na temelju svojeg prijašnjeg radnog odnosa. Stoga on nije povezan s određivanjem „plaće" u smislu Direktive 2000/78[15].

39. Za razliku od toga, članak 24.a Landes-und GemeindebezügeG-a i članak 711. stavak 6. ASVG-a utječu izravno na visinu strukovne mirovine koju poslodavac duguje dotičnim bivšim zaposlenicima na temelju odgovarajućih dodatnih pogodbi uz ugovor o radu. Naime, zbog odbitka mirovinskog doprinosa i zabrane povećanja prema klauzuli o osiguranju vrijednosti poslodavac mora svojim bivšim radnicima isplatiti manje nego što je ugovoreno.

12 Naime, osobito na obvezno mirovinsko osiguranje; vidjeti presudu od 22. studenoga 2012., Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, t. 26.).

13 Presude od 17. svibnja 1990., Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, t. 12.), od 7. siječnja 2004., K. B. (C-117/01, EU:C:2004:7, t. 25.), od 1. travnja 2008., Maruko (C-267/06, EU:C:2008:179, t. 44.), i od 2. lipnja 2016., C. (C-122/15, EU:C:2016:391, t. 23.). S tim u vezi vidjeti i uvodnu izjavu 13. Direktive 2006/54.

14 Presuda od 2. lipnja 2016., C. (C-122/15, EU:C:2016:391, t. 25. i 26.)

15 Presuda od 2. lipnja 2016., C. (C-122/15, EU:C:2016:391, t. 25.)

40. Kao drugo, kada je zanijekao obuhvat područja primjene direktiva Sud se oslonio na formalni porezni pojam i pri tome se pozvao na okolnost da oporezivanje primitaka od mirovina spada u isključivu nadležnost država članica u području poreznih propisa [16]. No sam cilj spornih propisa da se povećaju javni prihodi javne riznice i time osigura mogućnost održivog financiranja mirovinskih prava još ne čini iste poreznim propisima.

41. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da ovaj predmet potpada pod područje primjene Direktiva 2006/54 i 2000/78.

B. Neizravna diskriminacija na temelju spola (prvo prethodno pitanje)

42. Drugim dijelom svojeg prvog pitanja sud koji je uputio zahtjev želi, s jedne strane, saznati treba li članak 4. stavak 2. i članak 5. točku (c) Direktive 2006/54 tumačiti na način da joj se protivi nacionalno pravilo koje za korisnike određenih „povlaštenih mirovina", to jest izravnih definiranih davanja, koje isplaćuju poduzeća pod državnom kontrolom i koje premašuju zakonski utvrđeni iznos, predviđa zadržavanje mirovinskog doprinosa ako se iznad te granice nalaze prava većeg broja muškaraca nego žena.

43. S druge strane, sud koji je uputio zahtjev pita se protivi li se članku 4. stavku 2. i članku 5. točki (c) Direktive 2006/54 pravilo koje za godinu 2018., u slučaju da ukupni dohodak od mirovine premašuje 4980 eura, dovodi do potpunog isključenja ugovorno predviđenog povećanja izravnog definiranog davanja poduzeća koje je pod državnom kontrolom ako pravima u tom iznosu raspolažu u većem broju muškarci nego žene.

44. Članak 4. stavak 2. i članak 5. točka (c) Direktive 2006/54 zabranjuju svaku izravnu i neizravnu diskriminaciju na temelju spola u odnosu na elemente plaće za isti rad i u sustavima strukovnog socijalnog osiguranja, i to osobito u pogledu obračuna davanja.

45. Ovdje je izravna diskriminacija na temelju spola isključena jer se ni člankom 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a niti člankom 711. stavkom 6. ASVG-a obveza plaćanja mirovinskog doprinosa odnosno nepovećanje strukovne mirovine ne vezuje uz spol primatelja davanja.

46. U skladu s člankom 2. stavkom 1. točkom (b) Direktive 2006/54 neizravna diskriminacija može, doduše, postojati onda kad prividno neutralna odredba, kriterij ili postupak može na određeni način staviti u nepovoljniji položaj osobe jednog spola u odnosu na osobe drugog spola [17].

47. Prema tome, utvrđivanje neizravne diskriminacije odvija se u dva koraka. U prvom se koraku mora provjeriti postoji li nejednako postupanje na temelju „neutralnog" razlikovnog kriterija (o tome u podtočki 1.) [18]. Tek kada je to utvrđeno treba u daljnjem koraku ispitati odnosi li se nepovoljan položaj nastao na temelju tog pravila na određeni način na pripadnike jednog spola naspram pripadnika drugog spola (o tome u podtočkama 2. i 3.) [19]. Naposljetku se eventualno postavlja pitanje mogućeg opravdanja (o tome u podtočki 4.).

16 Presuda od 2. lipnja 2016., C. (C-122/15, EU:C:2016:391, t. 25. i 26.)

17 Vidjeti također presude od 27. listopada 1998., Boyle i dr. (C-411/96, EU:C:1998:506, t. 76.), od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, t. 56.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 37.).

18 Vidjeti presude od 27. svibnja 2004., Elsner-Lakeberg (C-285/02, EU:C:2004:320, t. 18.), od 6. prosinca 2007., Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, t. 27.), od 13. srpnja 2017., Kleinsteuber (C-354/16, EU:C:2017:539, t. 28. i 39.), i od 7. veljače 2019., Escribano Vindel (C-49/18, EU:C:2019:106, t. 54. i 55.).

19 Vidjeti u tom smislu presude od 13. siječnja 2004., Allonby (C-256/01, EU:C:2004:18, t. 74.), od 27. svibnja 2004., Elsner-Lakeberg (C-285/02, EU:C:2004:320, t. 19.), od 6. prosinca 2007., Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, t. 27.), i od 16. srpnja 2009., Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, t. 57.).

1. Postojanje nejednakog postupanja na temelju „neutralnih odredaba, kriterija ili postupaka”

48. Članak 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članak 711. stavak 6. ASVG-a vezuje obveze isplate mirovinskog doprinosa odnosno nepovećanje strukovne mirovne uz tri (neutralne) pretpostavke: kao prvo, osoba treba imati pravo na izravno definirano davanje, kao drugo, to pravo mora potjecati od poduzeća koje je pod državnom kontrolom i, kao treće, mora postojati pravo u visini većoj od 5370 eura [20] odnosno 4980 eura [21].

49. Prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev sporna pravila dovode stoga do nejednakog postupanja prema umirovljenicima zbog *vrste njihova definiranog davanja*, zbog *vrste pravnog subjekta* koji duguje definirano davanje i zbog *visine njihova prava*.

50. Naime, prema članku 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članku 711. stavku 6. ASVG-a ni osobe koje ostvaruju pravo po osnovi drugih strukovnih mirovina koje su iznad odnosnih granica, to jest davanja iz mirovinskog fonda ili životnog osiguranja (razlikovanje prema vrsti definiranog davanja), ni osobe koje ostvaruju pravo po osnovi izravnih definiranih davanja u odgovarajućem iznosu od privatnih poduzeća (razlikovanje prema vrsti pravnog subjekta), ni korisnici izravnih definiranih davanja od poduzeća pod državnom kontrolom, čija prava iznose manje od dotične granice (razlikovanje prema visini prava), nisu obvezani na plaćanje mirovinskog doprinosa odnosno nisu pogođeni isključenjem povećanja mirovina.

51. Što se tiče prvih dviju razlika, dvojbeno je već i samo postojanje nejednakog postupanja. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi, nejednako postupanje postoji samo ako se različite odredbe primjenjuju na usporedive situacije [22]. Prilikom ocjene usporedivosti mora se pak poći od ciljeva konkretne mjere [23].

52. U tom kontekstu valja podsjetiti na to da prema prikazu austrijske vlade svrha spornih pravila jest osobito povećati prihode javne riznice. Naime, iako se izravna definirana davanja ne podmiruju izravno od strane države nego iz pričuva dotičnog poduzeća, osobito visoke obveze umanjuju dobit poduzeća i slijedom toga i njezinu isplatu u javnu riznicu. Zadržavanje mirovinskog doprinosa kao i nepovećanje strukovnih mirovina bivših radnika iz poduzeća pod državnom kontrolom i s osobito visokim uplatama išlo bi stoga posredno i u korist javne riznice.

53. Iz tog razloga je područje primjene tih pravila ograničeno na izravna definirana davanja poduzeća pod državnom kontrolom. Naime, strukovne mirovine, koje se isplaćuju iz mirovinskog fonda ili osiguranja, nisu više obveze poslodavca. Stoga te vrste strukovnih mirovina, čak i u slučaju poduzeća pod državnom kontrolom, nemaju nikakvog posrednog učinka na javni novčani tok. To ionako vrijedi za obveze po osnovi strukovnih mirovina privatnih poduzeća.

54. Stoga se s obzirom na ciljeve mjera položaj korisnika drugih vrsta strukovnih mirovina i bivših zaposlenika privatnih poduzeća uopće ne čini usporedivim s položajem primatelja izravnih definiranih davanja poduzeća pod javnom kontrolom.

55. Sud koji je uputio zahtjev ionako smatra da je upravo vezivanje uz visinu prava na davanja odlučujući kriterij koji dovodi do neizravne diskriminacije muškaraca jer muškarci više nego žene raspolažu tako visokim pravima. Što se tiče različitog postupanja prema osobama s pravima na davanja iznad i ispod odgovarajućih granica, moglo bi se doduše također postaviti pitanje je li uopće

20 Tim je iznosom izražena granica iz članka 45. ASVG-a za 2020. na koju se oslanja članak 24.a stavak 1. NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a.

21 To je u skladu s člankom 711. stavkom 6. u vezi sa stavkom 1. ASVG-a mjerodavna gornja granica ukupnog dohotka od mirovine.

22 Presude od 27. listopada 1998., Boyle i dr. (C-411/96, EU:C:1998:506, t. 39.), i od 16. srpnja 2009., Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462, t. 56.)

23 Presude od 26. lipnja 2018., MB (promjena spola i starosna mirovina) (C-451/16, EU:C:2018:492, t. 42.), i od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, Rn. 42.)

prikladno jednako postupanje prema njima u vezi s doprinosom za osiguranje troška mirovina s obzirom na njihovu različitu financijsku sposobnost. No, prema mojem mišljenju, to pitanje postaje relevantno tek u okviru mogućeg ispitivanja opravdanosti. U daljnjem tekstu treba prvo istražiti ima li kriterij, koji se vezuje uz visinu prava na davanja, doista neizravno diskriminirajući učinak.

2. Stavljanje muškaraca u posebno nepovoljan položaj vezivanjem uz naizgled neutralan kriterij

56. Prilikom utvrđivanja neizravne diskriminacije probleme obično stvara ocjena pitanja je li vezivanjem uz naizgled neutralan kriterij došlo do stavljanja pripadnika određenog spola u posebno nepovoljan položaj.

57. Prema sudskoj praksi, u tu se svrhu mogu, među ostalim, koristiti statistički podaci [24]. Ovdje treba postaviti dva omjera, to jest odrediti postotke, kako bi se utvrdilo stavlja li sporni kriterij u nepovoljan položaj više muškarce nego žene [25].

58. S druge strane, nije dovoljno razmotriti apsolutne brojke jer one ovise o broju aktivnih radnika u cijeloj državi članici i raspodjeli muških i ženskih radnika u toj državi članici [26].

59. S tim u vezi valja potom ustvrditi da se sud koji je uputio zahtjev očito ograničio na takvo razmatranje apsolutnih brojki. On je samo utvrdio – a da uostalom pri tome nije iznio točne brojke – da je više muškaraca nego žena plaćalo mirovinski doprinos odnosno da nije dobilo povećanje svoje strukovne mirovine prema članku 711. stavku 6. ASVG-a.

60. Čini se da je sud koji je uputio zahtjev tako usporedio broj muškaraca, koji podliježu obvezi plaćanja mirovinskog doprinosa odnosno nepovećanju svojih strukovnih mirovina, s brojem dotičnih žena [27]. Drugim riječima, on je samo razmatrao skupinu osoba koja ispunjava sporni kriterij, to jest onu čija se prava na davanja nalaze iznad utvrđenih granica. No, ako se potrebni omjeri postave s obzirom na tu skupinu, nužno je pogođeno 100 % muškaraca i 100 % žena.

61. Puku usporedbu tih apsolutnih brojki mogu usto poremetiti konjunkturni faktori, faktori specifični za određeni sektor ili drugi faktori. U ovom slučaju primjerice te brojke ovise o tome koliko je žena i koliko muškaraca do kraja devedesetih godina 20. stoljeća radilo na vodećim položajima u poduzećima pod državnom kontrolom. Naime, vrlo su vjerojatno samo te osobe bile u mogućnosti ispregovarati prava koja prelaze granicu od 5730 odnosno 4980 eura [28].

24 Presude od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 46.), i od 3. listopada 2019., Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, t. 45.)

25 Presuda od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, t. 60.)

26 Presude od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 59.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 39.)

27 Tako je želio postupiti i sud koji je uputio zahtjev u predmetu u kojem je donesena presuda od 6. prosinca 2007., Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, t. 39.). Međutim, Sud je u točki 40. svoje presude odbio takav pristup.

28 S tim u vezi vidjeti točku 29. ovog mišljenja.

62. Stoga je Sud već odlučio da sud koji je uputio zahtjev mora uzeti u obzir sve zaposlene za koje važi nacionalno pravilo na kojemu se nejednako postupanje zasniva i da je najbolji način usporedbe taj da se usporede, s jedne strane, udjeli radnika na koje utječe sporni nepovoljan položaj u muškoj radnoj snazi i, s druge strane, ti isti udjeli u ženskoj radnoj snazi [29]. Drugim riječima, pogođenost pripadnika jednog spola u usporedbi s drugim treba odrediti u odnosu na krug osoba koji se određuje kroz područje primjene spornog propisa [30]. To nužno ne odgovara svim radnicima ili umirovljenicima dotične države članice [31].

63. Samo se takvim ograničenjem razmatranog kruga osoba može odrediti imaju li doista dotični propis i tamo sporni kriterij neizravan diskriminirajući učinak i istovremeno isključiti da na rezultate utječu drugi čimbenici.

64. To se može osobito dobro prikazati pomoću situacije na kojoj se temelji glavni postupak. Ako bi se broj muškaraca i žena, koji podliježu spornoj obvezi, postavio u odnosu na sve sadašnje muške umirovljenike na jednoj i sve umirovljenice na drugoj strani, došlo bi se do iskrivljene slike. Ne bi se, naime, uzelo u obzir to da je među osobama, koje su sve do devedesetih godina 20. stoljeća mogle sklopiti ugovor o strukovnoj mirovini, vjerojatno bilo znatno više muškaraca. U omjer bi se uračunale i žene koje su u to vrijeme doduše još radile, ali im zbog vrste ili opsega njihova posla nije bio ponuđen sporazum o strukovnoj mirovini povrh zakonske mirovine. Rezultat usporedbe odražavao bi, dakle, samo društveno-socijalne okolnosti odnosnog vremena, ali ne i eventualno neizravno diskriminirajući učinak spornih propisa.

65. Stoga sud koji je uputio zahtjev mora, s jedne strane, staviti broj muškaraca čija prava na davanja premašuju dotičnu granicu u omjer s ukupnim brojem svih muškaraca koji od poduzeća koje je pod državnom kontrolom primaju izravno definirano davanje. Tako utvrđeni postotak treba usporediti s postotkom žena, čije pravo na davanja premašuje dotičnu granicu, od ukupnog broja svih žena koje od poduzeća pod državnom kontrolom primaju izravno definirano davanje.

66. Ako se pri tome pokaže da postotak dotičnih žena od ukupnog broja žena koji je pod određenim okolnostima relativno mali, a koje spadaju u područje primjene pravila, uopće nije puno manji od postotka dotičnih muškaraca iz moguće puno veće skupine muškaraca, neće biti shodno tome moguće automatski zaključiti da sporna pravila dovode do neizravne diskriminacije na temelju spola.

67. Za konačnu ocjenu pitanja jesu li tako utvrđene brojke znakovite, nadležan je isključivo sud koji je uputio zahtjev [32].

68. Dvojba oko znakovitosti brojki mogla bi ovdje primjerice proizaći ako bi zastupljenost muškaraca i žena u području primjene propisa bila anomalijska, to jest neočekivana. No za to nema uporišta u odluci kojom se upućuje prethodno pitanje. Konkretno ne proizlazi da se sud koji je uputio zahtjev oslanja na brojke prema kojima se, u usporedbi s općenitom zastupljenošću spolova među umirovljenicima, među bivšim radnicima poduzeća pod državnom kontrolom nalazi osobito puno muškaraca. Ne proizlazi niti da raspolaže brojkama prema kojima su u skupini korisnika strukovnih

29 Presude od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 59.), od 13. siječnja 2004., Allonby (C-256/01, EU:C:2004:18, t. 73. do 75.), od 6. prosinca 2007., Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, t. 41.), od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 39.), i od 3. listopada 2019., Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, t. 47.)

30 Presude 13. siječnja 2004., Allonby (C-256/01, EU:C:2004:18, t. 73. do 75.), od 6. prosinca 2007., Voß (C-300/06, EU:C:2007:757, t. 40.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 45.)

31 Vidjeti osobito presudu od 3. listopada 2019., Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, t. 53.). U presudi od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675), Sud je pošao od svih umirovljenika dotične države članice jer se sporno pravilo odnosilo na visinu prava iz obveznog mirovinskog osiguranja i time na sve umirovljenike u području primjene propisa. U presudi od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 59.), trebalo je referentom vrijednošću smatrati sve radnike jer je sporna postupovna pretpostavka važila za sve radnike.

32 Vidjeti u tom smislu presude od 27. listopada 1993., Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, t. 17.), od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 62.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 40. i 45.).

mirovina postotno više muškarci nego žene korisnici izravnog definiranog davanja. Upravo naprotiv, iz rješenja kojim se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su izravna definirana davanja bila sve do devedesetih godina 20. stoljeća uobičajeni model za strukovne mirovine, to jest da je 100 % muškaraca i 100 % žena kojima je u to vrijeme ponuđena strukovna mirovina steklo izravno definirano davanje.

69. Iz tih razmatranja također proizlazi da to što je područje primjene spornih propisa ograničeno na izravna definirana davanja poduzeća pod državnom kontrolom (uz isključenje drugih vrsta strukovnih mirovina i privatnih poslodavaca) očito ne dovodi kao takvo do neizravne diskriminacije na temelju spola [33].

3. Utvrđivanje da su muškarci stavljeni u posebno nepovoljan položaj u konkretnom slučaju

70. Na usmenoj raspravi tuženik je uputio na to da potrebni statistički podaci možda nisu dostupni. Naime, zbog toga što prava na davanja potječu iz pojedinačnih ugovora ne može se općenito odrediti koliko muškaraca i koliko žena prima od poduzeća pod državnom kontrolom izravna definirana davanja i koliko njih ima prava koja premašuju granice utvrđene u članku 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članka 711. stavka 6. ASVG-a.

71. U svakom slučaju, mogli bi se predočiti podaci o tome koliko je među muškarcima i ženama korisnika izravnog definiranog davanja *tuženika* i koliko je njih pogođeno obvezom plaćanja mirovinskog doprinosa odnosno nepovećanjem svojih prava.

72. S tim vezi valja podsjetiti na to da statistički podaci nisu jedino sredstvo za dokazivanje neizravne diskriminacije. Prema sudskoj praksi oni imaju samo učinak indicije [34]. Važni razlozi koji se protive korištenju statističkih podataka u tom kontekstu već su uostalom razmotreni na drugom mjestu [35]. Iz tog se razloga nacionalnim pravom može predvidjeti da se neizravna diskriminacija može dokazati na bilo koji način [36].

73. Osim toga, Sud je već odlučio da nedostupnost relevantnih statističkih podataka, u okviru utvrđenja o diskriminaciji, ne smije ugroziti ostvarenje cilja koji direktiva slijedi i oduzeti joj koristan učinak [37]. S obzirom na to je Sud u predmetu Schuch-Ghannadan odlučio da se u određenim okolnostima mogu koristiti drugi dostupni podaci [38].

74. U konačnici je odlučujuće to je li se sud koji je uputio zahtjev, a koji je jedini nadležan za ocjenu činjenica, uvjerio prilikom ocjene takvih alternativnih podataka da su isti valjani, reprezentativni i značajni i da nisu samo izraz čisto slučajnih ili cikličkih pojava [39]. Ako se koristi tuženikovim podacima, on bi shodno tome morao ocijeniti odgovara li zastupljenost muškaraca i žena u skupini osoba koje primaju isplate na temelju izravnog definiranog davanja otprilike zastupljenosti muškaraca i žena u skupini osoba koje spadaju u područje primjene članka 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članka 711. stavka 6. ASVG-a.

33 U tom pogledu ionako već nedostaje nejednako postupanje; s tim u vezi vidjeti gornje točke 52. do 54. ovog mišljenja.

34 Vidjeti presude od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 59. i 60.), i od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, t. 60.).

35 Osobito u mišljenju nezavisnog odvjetnika G. Cosmasa u predmetu Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1998:359, t. 123. i sljedeće). U vezi s dokazom o neizravnoj diskriminaciji na području temeljnih sloboda vidjeti moje mišljenje u predmetu Tesco-Global Áruházak (C-323/18, EU:C:2019:567, t. 59. i sljedeće te t. 66. i sljedeću).

36 Presude od 19. travnja 2012., Meister (C-415/10, EU:C:2012:217, t. 43., 44. i 47.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 46.)

37 Vidjeti u tom smislu presude od 21. srpnja 2011., Kelly (C-104/10, EU:C:2011:506, t. 34. i 35.), od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 45.), i od 3. listopada 2019., Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, t. 56.).

38 Presuda od 3. listopada 2019., Schuch-Ghannadan (C-274/18, EU:C:2019:828, t. 53.)

39 Vidjeti u tom smislu presude od 27. listopada 1993., Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, t. 17.), od 9. veljače 1999., Seymour-Smith i Perez (C-167/97, EU:C:1999:60, t. 62.), i od 8. svibnja 2019., Villar Láiz (C-161/18, EU:C:2019:382, t. 40. i 45.).

4. Opravdanje moguće diskriminacije na temelju spola

75. Ako bi sud koji je uputio zahtjev došao do zaključka da sporna zadiranja u mirovinska prava predstavljaju neizravnu diskriminaciju na temelju spola, morao bi u konačnici ispitati je li ona objektivno opravdana legitimnim ciljem koji nije povezan s diskriminacijom na temelju spola i jesu li odabrana sredstva za postizanje tog cilja prikladna i nužna [40].

76. Pri tome valja prethodno uputiti na to da se neizravno diskriminirajući učinak propisa, ako bi ga sud koji je uputio zahtjev mogao utvrditi, nadovezuje u svakom slučaju na već postojeće stanje nejednakosti. Naime, okolnost da su pretežito muškarci pogođeni potječe vrlo vjerojatno samo od toga što muškarci u prosjeku i dalje zarađuju više od žena i što su nadzastupljeni na vodećim položajima. Za razliku od do sada presuđenih slučajeva, ovdje se, dakle, postojeća ekonomska nejednakost između spolova dalje ne pooštrava [41]. Iz toga proizlazi da su zahtjevi za opravdanje moguće neizravne diskriminacije shodno tomu niži.

77. Prema navodima austrijske vlade spornim se pravilima nastoje ostvariti u bitnome dva cilja. S jedne strane, trebalo bi se smanjiti opterećenje javnog proračuna osobito visokim obvezama po osnovi mirovina u javnom i polujavnom području [42]. S druge strane, tim se pravilima nastoji ostvariti cilj općeg ujednačavanja razine mirovina s obzirom na jasne razlike u visini mirovinskih prava koje se smatraju nepravednima.

78. Kao legitimne ciljeve socijalne politike Sud načelno priznaje održavanje funkcionalnosti i očuvanje financijske ravnoteže sustava koji se financiraju doprinosima [43]. Osim toga, s obzirom na ciljeve koje države članice žele ostvariti u području socijalne politike i politike zapošljavanja, on istima priznaje široku marginu prosudbe [44]. Doduše, prema ustaljenoj sudskoj praksi, prilikom ostvarivanja tih ciljeva one moraju odabrana sredstva primjenjivati dosljedno i sustavno [45].

79. Ovdje valja, kao prvo, a s obzirom na cilj rasterećenja javnog proračuna, ustvrditi da SpBegrG sadržava i pravila o općem ograničenju primanja dužnosnika i javnih službenika kao i odredbe o zadržavanju mirovinskih doprinosa tih skupina, čija se mirovinska primanja financiraju neposredno javnim sredstvima [46]. Osim toga, članak 711. stavak 1. ASVG-a uvodi za 2018. i smanjeno povećanje mirovina za osobe koje ostvaruju pravo na obvezno mirovinsko osiguranje, a kojim je predviđeno potpuno isključenje povećanja preko granice od 4980 eura. Slijedom toga, čini se da zakonodavac sveobuhvatno i sustavno nastoji ostvariti cilj rasterećenja javnih fondova.

80. Kao drugo, na usmenoj je raspravi više puta naglašeno da sporna pravila ne obvezuju poduzeća pod državnom kontrolom da uštedene iznose koriste za stvaranje pričuva za mirovine. Iz tog razloga nije sigurno da je propisima uopće ostvaren doprinos za financiranje mirovina. S tim u vezi valja ipak uputiti na to da bi u slučaju većinskog državnog udjela javna riznica mogla svakako ishoditi raspodjelu dobiti. Na taj se način može u slučaju dvojbe zajamčiti da javnim fondovima ne prijeti dodatno opterećenje ako se poduzeće ne koristi uštedama na odgovarajući način.

40 Presude od 27. listopada 1993., Enderby (C-127/92, EU:C:1993:859, t. 14.), od 8. veljače 1996., Laperre (C-8/94, EU:C:1996:36, t. 14.), od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, t. 70.), i od 22. studenoga 2012., Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, t. 32.)

41 Primjerice, u sličnom predmetu Brachner, u kojem je donesena presuda od 20. listopada 2011. (C-123/10, EU:C:2011:675), primatelji minimalne mirovine – većinom žene – koje se ionako već nalaze u ekonomski slabijem položaju, imali su pravo na nižu prilagodbu mirovina nego primatelji viših mirovina.

42 S tim u vezi vidjeti gornju točku 52. ovog mišljenja.

43 Vidjeti presude od 10. ožujka 2009., Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, t. 47.), i od 22. studenoga 2012., Elbal Moreno (C-385/11, EU:C:2012:746, t. 33.)

44 Presude od 11. studenoga 2014., Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, t. 38.), od 19. lipnja 2014., Specht i dr. (C-501/12 do C-506/12, C-540/12 i C-541/12, EU:C:2014:2005, t. 46.), i od 26. rujna 2013., HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, t. 60.)

45 Presude od 10. ožujka 2009., Hartlauer (C-169/07, EU:C:2009:141, t. 55.), od 18. studenoga 2010., Georgiev (C-250/09 i C-268/09, EU:C:2010:699, t. 56.), i od 20. listopada 2011., Brachner (C-123/10, EU:C:2011:675, t. 71.)

46 Vidjeti točku 15. ovog mišljenja.

81. Kao treće, valja uzeti u obzir da je spornim pravilima određeno nepovećanje prava odnosno obveza i opseg radi plaćanja mirovinskog doprinosa vodeći računa o financijskoj sposobnosti dotičnih osoba. Pogođena su samo vrlo visoka prava koja prema navodima austrijske vlade za više od 290 % prelaze prosječnu razinu mirovina te je opseg doprinosa koji treba platiti razmjeran visini prava.

82. S obzirom na to i glede već spomenute široke margine prosudbe nacionalnog zakonodavca u području socijalne politike, ta se pravila u svakom slučaju ne mogu očito smatrati neprikladnima i nedosljednima.

5. Zaključak

83. Iz prethodnih razmatranja proizlazi da članak 4. stavak 2. i članak 5. točku (c) Direktive 2006/54/EZ treba tumačiti na način da im se načelno mogu protiviti nacionalni propisi koji za korisnike strukovnih mirovina u obliku izravnih definiranih davanja poduzeća pod državnom kontrolom predviđaju zadržavanje mirovinskog doprinosa odnosno izostanak ugovorno predviđenog povećanja njihovih prava ako ta prava premašuju određenu zakonom utvrđenu visinu. Međutim, to pretpostavlja da postotak pripadnika jednog spola, čija prava premašuju tu visinu, u ukupnom broju pripadnika tog spola u skupini osoba koje imaju pravo na dotičnu vrstu strukovne mirovine jest znatno viši nego odgovarajući postotak pripadnika drugog spola i da se ta okolnost ne može opravdati objektivnim razlogom koji nije povezan s diskriminacijom na temelju spola.

C. Neizravna diskriminacija na temelju dobi (drugo prethodno pitanje)

84. Drugim dijelom svojeg drugog prethodnog pitanja sud koji je uputio zahtjev želi u bitnome saznati protive li se članku 2. stavku 1. Direktive 2000/78 nacionalni propisi poput spornih zadiranja u mirovinska prava ako se tamo predviđena obveza plaćanja mirovinskog doprinosa odnosno nepovećanje strukovne mirovine odnosi prije svega na osobe starije od 60 godina.

85. Utvrđenje o neizravnoj diskriminaciji mora za potrebe Direktive 2000/78 uslijediti prema istim načelima koja važe i za Direktivu 2006/54[47].

86. Iz gornjih razmatranja proizlazi da se u odnosu na ukupan broj svih osoba za koje vrijedi sporno nacionalno pravilo načelno mora utvrditi stavlja li se razlikovanjem koje se provodi u okviru tog pravila starije ljude na poseban način u nepovoljan položaj[48].

87. Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje ne proizlazi u tom pogledu, doduše, da se među osobama koje prema dotičnim propisima moraju plaćati mirovinski doprinos, odnosno čija prava se ne povećavaju, postotno nalazi više ljudi starijih od 60 godina nego među onima na koje se zbog visine njihovih prava to ne primjenjuje.

88. Umjesto toga sud koji je uputio zahtjev prepoznaje neizravnu diskriminaciju na temelju dobi u okolnosti da sporna zadiranja u mirovinska prava od početka važe, neovisno o time uzrokovanim negativnim posljedicama, samo za primatelje izravnih definiranih davanja, koji su nužno stariji nego korisnici drugih vrsta strukovnih mirovina, jer su ona prva zapravo ugovarana samo do kraja devedesetih godina 20. stoljeća. Nakon uvođenja strukovnih mirovinskih fondova poslodavci su *de facto* prešli na nuđenje drugih vrsta strukovnih mirovina.

47 S tim u vezi vidjeti gornju točku 47. i sljedeće ovog mišljenja.

48 Vidjeti, *mutatis mutandis*, točku 62. i sljedeće ovog mišljenja i presudu od 7. veljače 2019., Escribano Vindel (C-49/18, EU:C:2019:106, t. 43.).

89. Ovdje valja, međutim, uputiti na to da su po prirodi stvari ljudi na koje se primjenjuje kasnija pravna situacija mlađi nego oni koji su obuhvaćeni starijom pravnom situacijom. No u tome ne postoji neizravna diskriminacija na temelju dobi [49].

90. Slijedom toga, na drugo prethodno pitanje valja odgovoriti da članak 2. stavak 1. Direktive 2000/78 treba tumačiti na način da nacionalni propisi koji za korisnike strukovnih mirovina određene vrste čija visina premašuje zakonski utvrđenu granicu predviđaju zadržavanje mirovinskog doprinosa odnosno izostanak ugovorno predviđenog povećanja njihovih prava ne predstavljaju neizravnu diskriminaciju na temelju dobi u smislu tih odredaba ako dotična vrsta strukovnih mirovina više nije ugovarana nakon određenog trenutka i stoga osobe koje ostvaruju pravo na druge vrste strukovnih mirovina, koje su kasnije ugovorene, ne spadaju u područje primjene tih propisa.

D. Temeljna prava iz Povelje (treće do osmo prethodno pitanje)

91. U okviru svojeg trećeg do osmog pitanja, koja valja zajedno ispitati, sud koji je uputio zahtjev želi u bitnome saznati kako treba tumačiti članke 17., 20., 21. i 47. Povelje s obzirom na nacionalna pravila poput spornih zadiranja u mirovinska prava.

92. Konkretno, u okviru svojeg četvrtog i petog pitanja on pita protive li se takva pravila načelima jednakog postupanja iz članaka 20. i 21. Povelje, a osobito treba li iste smatrati diskriminacijom na temelju imovine u smislu članka 21. stavka 1. Povelje. Potom svojim šestim i sedmim pitanjem želi saznati mogu li takva pravila biti protivna slobodi ugovaranja i vlasništva. Naposljetku, svojim osmim pitanjem želi znati može li se ovdje članku 47. Povelje protiviti okolnost da protiv članka 24.a NÖ Landes- und GemeindebezügeG-a i članka 711. stavka 6. ASVG-a ne postoji izravniji pravni put.

93. No prvo valja razjasniti u kojoj je mjeri Povelja uopće primjenjiva u glavnom postupku (o tome u podtočki 1.). Doduše, sud koji je uputio zahtjev pita svojim trećim pitanjem samo dolazi li do primjene Povelje također u obzir ako sporna pravila ne dovode do neizravne diskriminacije u smislu direktiva 2000/78 i 2006/54. U tom kontekstu valja također razmotriti Komisijine prigovore glede primjenjivih odredaba Povelje.

94. Tek nakon tog ispitivanja treba istražiti značenje pojedinih odredaba Povelje s obzirom na pravila poput onih koja su sporna u glavnom postupku (o tome u podtočki 2.).

1. Područje primjene Povelje (treće prethodno pitanje)

95. Prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev ovaj predmet potpada pod područje primjene Povelje u glavnom postupku, neovisno o utvrđenju o neizravnoj diskriminaciji u smislu Direktive 2006/54 ili Direktive 2000/78, jer se sporna zadiranja u mirovinska prava tiču strukovnih mirovina koje su obuhvaćene materijalnim područjem primjene tih direktiva [50].

49 Vidjeti u tom smislu presudu od 14. veljače 2019., Horgan i Keegan (C-154/18, EU:C:2019:113, t. 28.).

50 S tim u vezi vidjeti gornju točku 35. i sljedeću ovog mišljenja.

96. S tim u vezi valja podsjetiti da primjenjivost Povelje zahtijeva da države članice djeluju u području primjene prava Unije [51]. Pri tome nije, doduše, dovoljno da neka nacionalna mjera spada u područje u kojem Unija ima nadležnost [52]. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, prije je potrebno da pravo Unije u dotičnom području nameće državama članicama određene obveze u pogledu situacije iz glavnog postupka [53].

97. Slijedom toga, sama okolnost da se sporna nacionalna pravila tiču strukovnih mirovina nije dostatna za ulazak u područje primjene Povelje.

98. No ako sporna pravila faktično uvode neizravnu diskriminaciju na temelju spola prilikom obračuna davanja za koju je potrebno opravdanje [54], ona podliježu konkretnim zahtjevima prava Unije prilikom strukturiranja strukovnih mirovina. Prema direktivama 2006/54 i 2000/78 određivanje i obračun davanja u sustavima strukovnog socijalnog osiguranja ne smije se zasnivati na diskriminaciji. U tom pogledu sporni propisi predstavljaju, stoga, provedbu prava Unije u smislu članka 51. stavka 1. Povelje [55].

99. Prema Komisijinu stajalištu, treba se samo primjenjivati članak 21. stavak 1. Povelje, također i za slučaj da sporna pravila predstavljaju neizravnu diskriminaciju na temelju spola, i to samo u mjeri u kojoj je tim člankom uspostavljena zabrana diskriminacije na temelju spola. Naime, budući da se Direktivom 2006/54 konkretizira u tom pogledu članak 21. Povelje [56], posljedično i država članica samo u tom pogledu provodi pravo Unije.

100. No, kao prvo, sveobuhvatnost vezanosti država članica za Povelju prilikom provedbe prava Unije u skladu je sa smislom i svrhom te vezanosti. Naime, prema članku 51. stavku 1. Povelje tijela Unije su prilikom svih svojih radnji i time uvijek sveobuhvatno vezana za Povelju. No vezanost država članica „prilikom provedbe prava Unije" treba upravo osigurati to da one u određenoj mjeri kao agenti Unije ne povrijede temeljna prava [57]. Shodno tome, one moraju biti vezane za Povelju u istom opsegu kao i Unija.

101. Kao drugo, sudska praksa Suda, prema kojoj direktive o zabrani diskriminacije konkretiziraju članak 21. Povelje, ne znači da one određuju normativni sadržaj tog temeljnog prava, s posljedicom da izvan toga ne bi postojala zaštita temeljnih prava [58]. Umjesto toga, prema toj sudskoj praksi direktive valja protumačiti s obzirom na članak 21. Povelje. Iz toga proizlazi da u slučaju utvrđenja povrede ovih prvih više ne treba zasebno utvrđivati povredu članka 21. Povelje s istog aspekta [59]. Usto se podrazumijeva da se u obzir moraju uzeti i druga temeljna prava iz Povelje.

51 Presude od 26. veljače 2013., Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, t. 19.), od 6. ožujka 2014., Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, t. 21.), i od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr. (C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 33.)

52 Presuda od 10. srpnja 2014, Julián Hernández i dr. (C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 36.)

53 Vidjeti presude od 6. ožujka 2014., Siragusa (C-206/13, EU:C:2014:126, t. 25. i 26.), i od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr. (C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 35.).

54 S tim u vezi vidjeti točke 56. do 69. ovog mišljenja.

55 Vidjeti u tom smislu presudu od 8. svibnja 2013., Ymeraga i dr. (C-87/12, EU:C:2013:291, t. 42.).

56 U vezi s Direktivom 2000/78 vidjeti presude od 19. siječnja 2010., Kücükdeveci (C-555/07, EU:C:2010:21, t. 21. i sljedeće), od 13. rujna 2011., Prigge i dr. (C-447/09, EU:C:2011:573, t. 48.), od 26. rujna 2013., HK Danmark (C-476/11, EU:C:2013:590, t. 31.), od 11. studenoga 2014., Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, t. 23.), i od 21. prosinca 2016., Bowman (C-539/15, EU:C:2016:977, t. 48.).

57 S tim u vezi vidjeti i mišljenje H. Saugmandsgaarda Øea u predmetu Komisija/Mađarska (prava plodouživanja na poljoprivrednim zemljištima) (C-235/17, EU:C:2018:971, t. 82.).

58 Zabranu diskriminacije sadržanu u članku 21. Povelje nije potrebno konkretizirati te ona sama po sebi proizvodi učinke; vidjeti presude od 17. travnja 2018., Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, t. 76.), i od 22. siječnja 2019., Cresco Investigation (C-193/17, EU:C:2019:43, t. 76.).

59 Presude od 7. lipnja 2012., Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft (C-132/11, EU:C:2012:329, t. 21. do 23.), od 11. studenoga 2014., Schmitzer (C-530/13, EU:C:2014:2359, t. 24.), i od 13. studenoga 2014., Vital Pérez (C-416/13, EU:C:2014:2371, t. 25.)

102. Shodno tome, Sud je već odlučio da su u području primjene Direktive 2000/78 države članice dužne uzeti u obzir članke 28., 15. i 16. Povelje [60]. Osim toga, on je primjerice u području primjene Direktive 2004/38/EZ [61] uputio na obvezu država članica da uzmu u obzir članak 7. i članak 24. stavak 2. Povelje [62].

103. Slijedom toga, na treće pitanje valja odgovoriti da članak 51. stavak 1. Povelje treba tumačiti na način da do provedbe prava Unije dolazi u okviru zakonodavnog oblikovanja strukovnih mirovina koje spadaju u područje primjene direktiva 2006/54 i 2000/78 ako se na taj način u smislu tih direktiva uvodi diskriminacija koja se mora opravdati.

2. Tumačenje pojedinih temeljnih prava

a) Članak 21. stavak 1. Povelje (četvrto i peto prethodno pitanje)

104. Prethodno je već prikazano da se, i za slučaj da sud koji je uputio zahtjev dođe do zaključka da sporna pravila dovode do neizravne diskriminacije na temelju spola koja se mora opravdati, članak 21. stavak 1. Povelje više ne mora ispitati s aspekta diskriminacije na temelju spola ili dobi [63]. Stoga u tom pogledu nije potrebno odgovoriti na četvrto prethodno pitanje.
105. Trebalo bi međutim ispitati kako članak 21. stavak 1. Povelje treba, s aspekta diskriminacije na temelju imovine, tumačiti s obzirom na sporne odredbe.

106. Tome se ne protivi okolnost da u Direktivi 2000/78 imovina nije navedena kao osnova za diskriminaciju i da članak 21. stavak 1. Povelje ne može područje primjene te direktive proširiti na osnove diskriminacije koje tamo nisu predviđene [64]. Naime, u ovom se kontekstu ne radi o ispitivanju povrede Direktive 2000/78, nego o uzimanju u obzir odredaba Povelje prilikom provedbe prava Unije od strane države članice, konkretno u slučaju diskriminacije u smislu Direktive 2006/54.

107. Koliko je vidljivo, Sud još nije imao mogućnost izjasniti se o pitanju diskriminacije na temelju imovine.

108. Odgovor na pitanje koje bi se konkretne mjere mogle pojedinačno protiviti navedenoj zabrani može prema mojem stajalištu ostati ovdje otvoren jer glede opravdanja moguće diskriminacije na temelju imovine u svakom slučaju ne mogu važiti drukčiji kriteriji nego u pogledu diskriminacije na temelju spola [65]. Stoga bi u konačnici moguću diskriminaciju na temelju imovine trebalo smatrati barem opravdanom.

60 Presude od 8. rujna 2011., Hennigs i Mai (C-297/10 i C-298/10, EU:C:2011:560, t. 66. i sljedeća), od 21. srpnja 2011., Fuchs i Köhler (C-159/10 i C-160/10, EU:C:2011:508, t. 62.), i od 14. ožujka 2017., G4S Secure Solutions (C-157/15, EU:C:2017:203, t. 38.)

61 Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji slobodno se kretati i boraviti na državnom području država članica (SL 2004., L 158, str. 77.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 42. i ispravak, SL 2016., L 87, str. 36.)

62 Vidjeti presudu od 13. rujna 2016., Rendón Marín (C-165/14, EU:C:2016:675, t. 66.).

63 Vidjeti točku 101. ovog mišljenja.

64 Presude od 11. srpnja 2006., Chacón Navas (C-13/05, EU:C:2006:456, t. 56.), od 18. prosinca 2014., FOA (C-354/13, EU:C:2014:2463, t. 36.), i od 21. svibnja 2015., SCMD (C-262/14, neobjavljena, EU:C:2015:336, t. 29.)

65 Vidjeti gornje točke 77. do 82. ovog mišljenja.

b) Članci 16. i 17. Povelje (šesto i sedmo prethodno pitanje)

109. Prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev, sporna bi se pravila mogla, osim toga, protiviti članku 17. stavku 1. Povelje jer su ona „zakonom predviđeno izravno zadiranje u smislu oduzimanja bez odštete" u pravo vlasništva dotičnih umirovljenika. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev smatra da postoji utjecaj na pravo vlasništva bivših poslodavaca jer se zadire u njihovu slobodu ugovaranja ako suprotno ugovornim pogodbama oni ne smiju povećati prava po osnovi strukovnih mirovina.

110. Prema sudskoj praksi Suda, sloboda ugovaranja spada u slobodu poduzetništva koja je zajamčena člankom 16. Povelje. Ona obuhvaća slobodu određivanja cijene za činidbu [66] odnosno ugovaranja iste. U mjeri u kojoj je spornim zadiranjima u mirovinska prava uređen iznos ugovorene strukovne mirovine, koji prema sudskoj praksi treba smatrati elementom plaće [67], isto predstavlja, dakle, ograničenje slobode poduzetništva.

111. Pod pojam imovine iz članka 17. stavka 1. Povelje spadaju sva imovinska prava iz kojih, sukladno pravnom sustavu, proizlazi stečeni pravni položaj koji omogućuje autonomno korištenje tih prava njihovu nositelju u vlastitu korist [68]. U to se s radnikova aspekta ubrajaju načelno i mirovinska prava. Doduše, prema sudskoj praksi Suda pravo na vlasništvo ne može se tumačiti tako da daje pravo na mirovinu u određenom iznosu [69]. Osobito se samo budući i neizvjesni izgledi za povećanje vrijednosti, poput godišnje prilagodbe strukovne mirovine, još ne mogu smatrati konkretnim vlasničkim pravima. No ako se od već stečenih prava zadrži jedan dio, tada to treba smatrati ograničenjem uživanja prava vlasništva u smislu članka 17. stavka 1. treće rečenice Povelje.

112. Takvo ograničenje temeljnog prava na vlasništvo i slobode poduzetništva mora prema članku 52. stavku 1. Povelje biti predviđeno zakonom i poštovati bit tih prava. Podložno načelu proporcionalnosti, ono je pri tome moguće samo ako je nužno i ako zaista odgovara ciljevima od općeg interesa koje priznaje Unija ili potrebi zaštite prava i sloboda drugih osoba [70].

113. I ovdje se može u načelu uputiti na razmatranja o opravdanju za moguću neizravnu diskriminaciju [71]. Konkretno, Sud je i u vezi s ograničenjem prava vlasništva priznao široku diskrecijsku ovlast državama članicama koje su nastojale ispuniti ciljeve smanjenja troškova za plaće u javnom sektoru i reforme mirovinskog sustava [72]. U prilog očuvanju biti prava vlasništva i razmjernosti ograničenja govori ovdje to da obveza plaćanja mirovinskog doprinosa utječe na prava samo preko određene granice i da se opseg te obveze ravna prema visini prava [73].

c) Članak 47. Povelje (osmo prethodno pitanje)

114. Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev smatra da se povreda članka 47. Povelje sastoji od toga da pogođeni umirovljenici ne mogu izravno postupati protiv ustavnih odredbi SpBegrG-a i propisa koji se na njima zasnivaju, niti isticati povredu prava Unije, nego moraju tužiti svoje bivše poslodavce radi naknade štete ili povrata zadržanih iznosa.

66 Presude od 19. travnja 2012., F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215, t. 45.), i od 22. siječnja 2013., Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, t. 42.)

67 S tim u vezi vidjeti dokaze u bilješci 13. ovog mišljenja.

68 Presuda od 22. siječnja 2013., Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, t. 34.)

69 Presuda od 13. lipnja 2017., Florescu i dr. (C-258/14, EU:C:2017:448, t. 50.)

70 Presuda od 13. lipnja 2017., Florescu i dr. (C-258/14, EU:C:2017:448, t. 53.), i od 22. siječnja 2013., Sky Österreich (C-283/11, EU:C:2013:28, t. 48.)

71 S tim u vezi vidjeti gornje točke 77. do 82. ovog mišljenja.

72 Presuda od 13. lipnja 2017., Florescu i dr. (C-258/14, EU:C:2017:448, t. 56. i 57.)

73 Vidjeti u tom smislu presudu od 13. lipnja 2017., Florescu i dr. (C-258/14, EU:C:2017:448, t. 55. i 58.).

115. S tim je u vezi dovoljno uputiti na to da je prema sudskoj praksi Suda dovoljno da postoji mogućnost uzgrednog preispitivanja radi zaštite temeljnog prava iz članka 47. ako se u okviru te mogućnosti za podnošenje tužbe usklađenost nacionalnih propisa s pravom Unije može razjasniti kao prethodno pitanje[74]. To je očito ovdje slučaj.

V. Zaključak

116. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Landesgericht Wiener Neustadt (Zemaljski sud u Bečkom Novom Mjestu, Austrija) odgovori kako slijedi:

1. Članak 4. stavak 2. i članak 5. točku (c) Direktive 2006/54/EZ treba tumačiti na način da im se načelno mogu protiviti nacionalni propisi koji za korisnike strukovnih mirovina u obliku izravnih definiranih davanja poduzeća pod državnom kontrolom predviđaju zadržavanje mirovinskog doprinosa odnosno izostanak ugovorno predviđenog povećanja njihovih prava ako ta prava premašuju određenu zakonom utvrđenu visinu. Međutim, to pretpostavlja da postotak pripadnika jednog spola, čija prava premašuju tu visinu, u ukupnom broju pripadnika tog spola u skupini osoba koje imaju pravo na dotičnu vrstu strukovne mirovine jest znatno viši nego odgovarajući postotak pripadnika drugog spola i da se ta okolnost ne može opravdati objektivnim razlogom koji nije povezan s diskriminacijom na temelju spola.

2. Članak 2. stavak 1. Direktive 2000/78/EZ treba tumačiti na način da nacionalni propisi koji za korisnike strukovnih mirovina određene vrste čija visina premašuje zakonski utvrđenu granicu predviđaju zadržavanje mirovinskog doprinosa odnosno izostanak ugovorno predviđenog povećanja njihovih prava ne predstavljaju neizravnu diskriminaciju na temelju dobi u smislu tih odredaba ako dotična vrsta strukovnih mirovina više nije ugovarana nakon određenog trenutka i stoga osobe koje ostvaruju pravo na druge vrste strukovnih mirovina, koje su kasnije ugovorene, ne spadaju u područje primjene tih propisa.

3. Članak 51. stavak 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima treba tumačiti na način da do provedbe prava Unije dolazi u okviru zakonodavnog oblikovanja strukovnih mirovina koje spadaju u područje primjene direktiva 2006/54 i 2000/78 ako se na taj način u smislu tih direktiva uvodi diskriminacija koja se mora opravdati.

4. Članak 16. Povelje treba tumačiti na način da ograničenje poslodavčeve slobode da ugovori plaću za radnikovu činidbu rada treba smatrati opravdanim ako je ono nužno uz poštovanje načela proporcionalnosti i ako zaista odgovara jednom od ciljeva od općeg interesa poput očuvanja mogućnosti financiranja mirovinskih sustava. Isto vrijedi za ograničenje uživanja radnikova vlasništva u smislu članka 17. stavka 1. Povelje do kojeg je došlo zadržavanjem dijela prava na strukovnu mirovinu ako to pravo premašuje određeni prag, a visina doprinosa koji se mora platiti ovisi o visini prava.

5. Članak 47. Povelje treba tumačiti na način da se njime ne zahtijeva da se u pravnom poretku države članica predvidi samostalan pravni lijek, čiji je glavni zahtjev usmjeren na ispitivanje usklađenosti nacionalnih propisa s pravom Unije, ako drugi pravni lijekovi, koji nisu strukturirani nepovoljnije od odgovarajućih nacionalnih tužbi, omogućuju ispitivanje te usklađenosti kao prethodnog pitanja.

74 Vidjeti presude od 7. srpnja 1981., Rewe-Handelsgesellschaft Nord i Rewe-Markt Steffen (158/80, EU:C:1981:163, t. 44.), i od 13. ožujka 2007., Unibet (C-432/05, EU:C:2007:163, t. 47.).